

Տ. ՇԱՀԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԾԵՄՅԱՆԻ ՔԱՐՈՋԸ՝
ԱՐՏԱՍԱՆՎԱԾ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱԾԱՐՈՒՄ
ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ ՏՈՆԻ ՕՐԸ
(27 մարտ 1983 թ.)

«Եւ ի մտանկն Յիսուսի յերուսաղեմ, դղըր-
դեցաւ քաղաքն ամենայն և ասէ. ո՛վ իցէ սա»
(Մատթէոս ԻԱ 10):

Ծաղկապարդ կիրակի այս օրը տոն է Հիսուսի հրաշափառ մուտքին հերոսաղեմ: Մոտ էր Բաղարջակերաց տունը: Հիսուս, հետևելով ավանդական սովորության, կուգար Երուսաղեմ, տոնելու համար Պասեքը, այսինքն՝ հիշելու, թե ինչպես Աստված փրկեց իր ժողովուրդը Եգիպտոսի գերութենէն՝ ստրկության, տառապանքի և օտարության հյոժումէն, թե ինչպես Աստված տվալ իր ժողովուրդին առաջնորդ մը՝ Մովսէսը, որ բացաւ Կարմիր ծովու ջուրերը և անապատի ճամփով հասցուց վայն Ավետյաց երկիրը:

Կուգար Հիսուս Երուսաղեմ Երիթովեն, կտրելէ ետք Հուդայի անապատը, անցած իր աջակերտներուն գլուխը: Կուգար աղոթելու Երուսաղեմի տաճարին մեջ, իր ժողովուրդի փրկության համար, ինչպես կըներ ամեն հրեա: Այն օրերուն, խլրտումներ կշարժեին ամբոխը: Շատեր կսպասեին ականառույց, որ գար Փրկիչը, հեղափոխական շարժումով մը տապալելու հռովմեական իշխանությունը և վերահաստատելու Դավթի գահը: Անոնք կերակակայեին ապատարարը իբրև հերոս մը, որ զինվորական իշխանությունը պիտի ընկճեր զինվորական ուժով և մուտք պիտի գործեր Երուսաղեմ հաղթական զինվորականի մը պսակով:

Եվ ահա Հիսուս մուտք կգործեր՝ նստած ամենեն համեստ գրաստին՝ իշու մը կռնակը, հեպ և խոնարհ, առանց պենքի և բանակի: Սակայն, հակառակ իր խոնարհ կերպարան-

քին, ժողովուրդեն մաս մը իր մեջ կողջուներ Փրկիչը, խոստացված Մեսիան, Դավթի սերունդեն: Ծերեր կշարժեին ձիթենիի ուսեր, մանուկներ՝ արմավենիի ճյուղեր, ոմանք իրենց հագուստները կփռեին անոր ճամփուն: Կընդունեին Հիսուսը թագավորական փառքով և կաղաղակեին. «Օրհնություն Դավթի Որդիին, օրհնյա՛լ ըլլա Տիրոջ անունով եկողը, օրհնությո՛ւն ի բարձունս»:

Սակայն հեռուն, խումբ մը մարդիկ կդիտեին աղմուկը, չէին հասկնար եղածը և, կասկածանքով, հարց կուտային. «Ո՛վ իցէ սա»:

«Երբ մտավ Հիսուս Երուսաղեմ, ամբողջ քաղաքը դղրդեցաւ և հարցուց. ո՛վ կրնա ըլլալ սա»:

Հիսուսի մուտքը կդիմավորվի երկու հակադիր դիրքավորումներով. անոնք, որ կը ճանչնան ՎԱյն և Անոր մեջ կողջունեն Դավթի Որդին, խոստացված Փրկիչը, նոր Մովսէսը՝ կոչված ապատելու մարդկությունը ամբողջ, փառաց թագավորը՝ եկած իշխելու մարդոց սիրտերուն, և կընդունին ՎԱյն ով սանձաններով և փառաբանությամբ: Եվ մյուսները, որոնք կտեսնեն, բայց չեն ճանչնար ՎԱյն և կասկածանքի, տարակուսանքի և անհավատության շեշտով մը կհարցնեն՝ ո՛վ է սա:

Իր ծնունդի օրեն մինչև Իր քարոզության տարիները Բեթղեհեմէն մինչև Երուսաղեմ, Գեթսեմանիէն մինչև Գողգոթա, խաչի բար-

ձուներեն մինչև Հարության գերեզմանը, Հիսուսի շուրջ բաժանումի գիծ մը իրարու կհակադրեն մարդկության երկու այս խումբերը: անոնք, որ կճանչնան և կընդունին Հիսուսը իրենց կյանքեն ներս, և անոնք որ, երբ կը հայտնվի, չեն մոտենար և հեռուն հարցումներ կընեն՝ ո՞վ է Հիսուսը:

Այս առավուտ, դուք, սիրելի հայրդիներ, որ եկած եք սրբազան այս տաճարին մեջ աղոթելու, հիշելու Քրիստոսի գալուստը Երուսաղեմ, քանինե՞ր արդյոք կգտնվին ձեր խումբին մեջ, որ բացած են իրենց հոգին և կապրին ուրախությունը անոնց, որոնք ցընծության երգերով դիմավորեցին իրենց Տերը և հայտարարեցին պայն Իշխանը իրենց սիրտերուն: Բաժանումի այն գիծը չի՞ հակադրեր մեծամասնություն մը փոքրամասնության մը: Մեծամասնություն մը, որ կհավատա միայն ուժին, նյութին, բանականին, պատերազմին, մարմնականին և աշխարհիկին և արհամարհանքով կնայի փոքրամասնության մը, որ կհավատա հոգիին, առաքինության զենքին, սիրո խոսքին, խաղաղության սկզբունքին և Աստուծո հայրության: Մենք՝ քրիստոնյաներս, հետևորդները Քրիստոսի, կհավատանք, թե Ան, որ եկավ Երուսաղեմ և ընդունվեցավ ովսանաներով, եկավ մեզի՝ համար, մեզմե յուրաքանչյուրի՝ն համար, ոչ թե Պասեֆի, այսինքն՝ Ջատիկի տոնին գառնուկ մը զոհելու Աստուծո, այլ իր իսկ անձը ընծայելու իբրև պատարագ, տալու, խաչի սեղանին վրա, իր մարմինը և արյունը «ի քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց»: Ինչպես Մովսես հավաքեց Աստուծո ժողովուրդը, որ կտառապէր Եգիպտոսի պանդխտության մեջ և հանեց զայն ստրկության երկրեն՝ առաջնորդելու համար զայն դէպի փրկություն, այսինքն՝ դէպի իր հայրենիքի հարազատ և ինքնիշխան երկիրը, այնպես ալ Հիսուս հավաքեց մեզ իր խաչի թներուն տակ՝ ապատելու համար յուրաքանչյուրը մեզմե մեղքի կապանքներեն, մոլորումներու ստրկութենեն և տանելու համար իրեն հետևողներեն յուրաքանչյուրը՝ հոգեկան կյանքի բարձունքներուն: Շատ ավելի դժվար առաքելություն, քան Մովսեսի առաքելությունը, քանի որ ավելի դյուրին է ապատել մարդը իր օտար թշնամիեն, քան ապատել մարդը իր մեղանչական ինքզինքեն: Աստված մը պետք է մարդանար՝ վերականգնելու համար մարդը աստվածային իր բնության մեջ:

Ծաղկավարդը առաջին օրն է Ավագ շաբաթու: Հիսուս եկած չէր փառաբանվելու համար, եկած չէր թագավորական թագը հագնելու և վերականգնելու համար հրեական անկախությունը Երուսաղեմի մեջ. եկած էր մահանալու խաչին վրա: Ան գիտեր, թե

իր աչքերը, որոնց մեջն Աստված նայած էր մարդոց, պիտի փակվին խաչին վրա, ամալության մեջ Գողգոթայի, առանց տեսնելու իր մոտ և ոչ մին իր հետևորդներն: Ան գիտեր, թե ուրացումն է մարդկային, և միայն սերն է աստվածային: Եվ եկած էր Ան իր սիրույն մեջ ընդգրկելու ոչ թե իր հետևորդները, իր ժողովուրդը, այլ ամբողջ մարդկությունը, լինք սիրողներն ու ատողները:

Սիրելի հայրդիներ, Հիսուս եկավ նաև մեզի համար: Ան մուտք գործեց մեր պատմության մեջ, ինչպես մուտք գործած էր Երուսաղեմ: Այցելեց Այրարատյան այս դաշտը, երբ օր մը, Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը, տեսիլքի իր լուսին մեջ, տեսավ Միածինը, որ կիշներ, տեսավ այն վայրը, ուր դարերն է վեր կանգնած է Իջման Ս. Սեղանը: Երկինքներն իջավ Ան Հայաստան աշխարհ և մեր աշխարհը լեցուց իր անունին հրաշքով: Անոր էջքը այստեղ, վերածեց Վաղարշապատը հայոց Երուսաղեմին՝ սուրբ Քաղաքին: Մեծ այս տաճարը կանգնեց Ան իբրև ուխտի այն տապանը, ուր անքակտելի դաշինքով կապվեցավ մեր ժողովուրդը իր Աստուծույն: Այն օրեն ի վեր Ան եղավ մեր Աստվածը, և մենք՝ Անոր ժողովուրդը:

Ինչպես Աստված խոսեցավ Մովսեսի հետ անփիլիկ մորենիին ընդմեջն և ըսավ անոր՝ «Դուս պիտի առաջնորդես իմ ժողովուրդս», նույնպես Միածինը խոսեցավ Գրիգոր Լուսավորչի հետ, տվավ անոր առաքելությունը՝ տանելու մեր ժողովուրդը ի խավարն է լույս, ի մահվանն է կյանք, հանգիստութենն է գիտություն ճշմարտության: «Եւ ժողովուրդ որ նստէր ի խաւարի ետես զլոյս մեծ»:

Մկրտության ավազանն մեր ժողովուրդը ծնավ իբրև մեկ ժողովուրդ, մեկ ազգ, մեկ կրոնք, մեկ հայրենիք: Ս. Գրիգոր Լուսավորիչն էր, որ կատարեց մեծ հրաշքը. ան բըժըշկեց Տրդատ թագավորը և մկրտեց զայն իբրև խորհրդանիշը ժողովուրդի մը, որ նոր ծնունդով մը կբանար իր աչքերը աստվածգիտության լույսին: Անոր լույսն էր, որ մեր ժողովուրդի սրտին խորը ծաղկեցուց մեկ ժողովուրդ ըլլալու գիտակցությունը, եղբայրներ իրարու՝ ծնած նույն ավազանն, հայր ունենալով ՎԱստված և մայր՝ մեր սուրբ Եկեղեցին:

Այստեղ, լուսավորչահաստատ Մայր տաճարին մեջ, Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ տեսան, մարգարեական իրենց աչքերով, այն աստղը, որ Բեթղեհեմ գացող մոզերուն նման, առաջնորդեց զանոնք հայ գիրի գյուտին և հայ նշակույթի ծնունդին: Անոնց քրիստոնեական հավատքն էր, որ ստիպեց և մղեց զանոնք հայացնելու Աստուծո խոսքը, Աստվածաշունչ մատյանը: Եվ ինչպես Սինայի բարձունքին

վրա Մովսես տեսավ Աստուծո աջը, որ կրակե գիրերով կգծեր տասնաբանյան քարին վրա, նմանապես Մեսրոպ, իր հավատքի անկապ աչքերով, տեսավ Տիրոջ Աջը խուցի մութ պատին վրա, որ գծեց հայ այբուբենը, լուսի գիծերով:

Ս. Էջմիածինն է անկեղ մորենին, Սինայի բարձունքը, Երուսաղեմը և Սիոն լեռը հայ ժողովուրդին. և այստեղ, մեր ժողովուրդին ականջեն չկտրվեցավ բնավ Աստուծո պատգամը, սիրո պատգամը. «Զի նախ նա սիրեաց Կմեպ»:

Արհավիրքի և հալածանքի օրերուն, սըրբական այս տաճարին մեջ հավաքվեցան Վարդանանք և Հովսեփ կաթողիկոսի դիմաց ըրին իրենց ուխտը: Այստեղ, Ղևոնդ Երեցի շունչով խմբագրվեցավ հայոց գիրը պարսից թագավորին, որ կըսեր. «Յայսմ հաւատոց ոչ ոք կարէ խախտել Կմեպ...»: Այստեղ Վարդանանք հայտարարեցին ի լուր աշխարհի, թե հայ ժողովուրդը ուխտ մը ունի Աստուծո հետ, և ոչ մեկ ուժ կրնա ընկճել իրենց կամքը պահելու այդ ուխտը՝ կնքված Քրիստոսի արյունով: Այստեղ, խաչին նշանը հիշեցուց շարունակ մեր ժողովուրդին, թե ոչ մեկ սուր և ոչ մեկ նահատակություն կրնա ընկճել մեզ այնքան ատեն, որ «պինու հոգով» կնդենք գոյատևման մեր պայքարը:

Սիրելի ժողովուրդ, 27 դարեր առաջ, երբ հրեա ժողովուրդը կորսնցուց իր երկիրը և գերի տարվեցավ Բաբելոն, անոնք պանդըխտության երկրին մեջ, նստած գետին եկերքը, լացի աղիողորմ երգեր կերգեին, երբ իրենց տերերը սկսան պահանջել, որ ուրախության երգեր երգեն իրենց համար: Իսկ իրենք, հարց կուտային և կըսեին. «Կիա՞րդ օրհնեսցուք զօրհնութիւնս Տեառն յերկիր օտար»: Չէին կրնար մոռնալ իրենց հայրենիքը և կըսեին. «Թէ մոռացայց Կմեպ Երուսաղեմ, մոռացի Կիս աջ իմ: Կցեսցի լեզու իմ ի քիմս իմ, թէ ոչ յիշեցից Կմեպ, Երուսաղեմ, սկիպըն ուրախութեան իմոյ»:

Այսօր, մենք նա, ցրված աշխարհի չորս կողմերուն, օտար երկինքներու տակ, եթե ունինք երգ մը երգելիք, մե՛կ երգ միայն պիտի ժայթքի մեր սիրտերեն. «Եթե մոռնամ քեզ, Էջմիածին, թող մոռնա Կիս իմ աջս, թող լեզուս քիմքիս կայի, եթե մոռնամ քեզ, Էջմիածին, աղբյուրը իմ ուրախությանս»:

Մեր ժողովուրդը նայած է միշտ Ս. Էջմիածնին իբրև իր Երուսաղեմը, Սիոնի այն բարձունքը, ուրկե եկած է իրեն Աստուծո խոսքը, հավիտենական խոսքը. «Ի Սիոնէ ել-

ցեն օրենք և բանք Տեառն յԵրուսաղեմ»:

Խոստումի լեռն է ան, խորհրդանիշ՝ ապգային մեր միության, հայ հոգիին ծնունդ տվող նոր Սիոնը, ուրկե պիտի լսենք միշտ Ավետարանին, նոր օրենքին՝ սիրո և եղբայրության ձայնը:

Մեր աղոթքն է, որ տեսիլքի լեռը ըլլա ան միշտ, և մեր ժողովուրդը շարունակե լսել մեր օրերու մեր մեծ Առաքյալին, մեծ Տեսանողին, մեծ Առաջնորդին հայրապետական խոսքը, իբրև այսօրվան մեր կյանքին սրբական օրենքը՝ հրավեր սիրո, կապ եղբայրության, կոչ խաղաղության, ներշնչում ապգային գիտակցության, լույս՝ դեպի հայրենիք երկարող մեր ճանապարհին, խրախույս՝ գոյատևման մեր պայքարին, մխիթարություն՝ մեր տառապանքին ու ցավերուն և վերջապես՝ անխորտակելի կամուրջ՝ մեր սիրտերը կապող մեր հայրենիքին և երկրին:

Աղոթենք, որ չըլլա թե լավի մեր ժողովուրդի բերանեն տարակուսանքի և անհավատության բառ, չարտահայտվի ոչ մեկ կասկած և չբանաձևվի ոչ մեկ հարցում, ինչպես եղավ, այն ատեն, «Խուսի նկատմամբ, թե՛ ո՞վ է սա»:

Սա մեր Հայրապետն է, մեր Կաթողիկոսը, որ Ս. Էջմիածնի այս բարձունքեն, Հիսուսի խոսքերով, կփափաքի, ինչպես հավը՝ իր ձագերը, այնպես ալ ինք՝ իր թեներուն տակ հավաքել մեր ժողովուրդի բոլոր սերերը, դեպի սրբական հողը Հայաստանի: Ան մեր Քահանայապետն է, որ կներշնչե մեր աղոթքը առ Աստված, որպեսպի չըլլա թե տկարանանք մեր հույսին, մեր հավատքին, հարության և վերածնունդի ձգտող մեր իդեալին մեջ: Ան սրբական Առաքյալն է մեր Հայաստանին, որ Պողոս Առաքյալի նման, կտանի ամբողջ աշխարհի հայության մեր հայրենիքի ողջույնը, բարի լուրը մեր փրկության, մեծ ավետիսը այն ապահովության, որուն մեջ կապրի մեր ժողովուրդը, շինարար, կառուցանող, ստեղծագործ ժողովուրդը՝ վստահած իր ուժերուն և պետական իմաստուն ղեկավարության:

Կաղոթենք, որ անսպառ ըլլա Ձեր ձայնը, աննկուն՝ Ձեր շունչը, որ չսթագնի Ձեր տեսիլքը, որ վառ մնա Ձեր հոգիին լույսը, և մենք, ամեն անգամ, որ նայինք Ձեզի, փառք տանք Աստուծո, որ եկաք մեր ժողովուրդին իբրև նոր Լուսավորիչ մը՝ տանելու մեզի նոր բարձունքներու, որուն վերերեն պիտի ըսենք շարունակ. «Օրհնեալ որ գաս յանուն Տեառն, օրհնեալ որ գալոցդ ես»: Ամեն: